

ПОДОБРЯВАНЕ НА ПЕДАГОГИЧЕСКОТО ОБЩУВАНЕ В НАЧАЛНИТЕ КЛАСОВЕ ЧРЕЗ КООПЕРАТИВНО УЧЕНЕ

Снежина Йорданова Владимирова

СУ „Отец Паисий“, гр. Габрово

IMPROVING PEDAGOGICAL COMMUNICATION IN PRIMARY CLASSES THROUGH COOPERATIVE LEARNING

Snezhina Yordanova Vladimirova

Secondary School „Otets Paisii“, Gabrovo

Abstract: *In the modern stage of training as a primary teacher, I use the methods of active learning and cooperation. This study presents various interactive and collective methods and approaches; Discussions; Role-playing games and simulations Students working in a team and small groups increase the pace of learning material. Cooperative learning and interactive assessment create good feedback in the group, increase trust in the teacher, create a partnership style in pedagogical interaction.*

This material is based on a study of pedagogical communication as a method, in three levels: from the point of view of the teacher; of the student; achievements of the student. In this sense, "Cooperative" learning accelerates and optimizes pedagogical communication hierarchically /vertically/: teacher-student-teacher; in terms of team roles, objectives of activities and results /horizontal/. This method allows the members of the group to work or act as one person in order to achieve common goals, while not being so important the contribution of each of the participants in the group, but in particular to its overall performance.

Keywords: *active learning, cooperative learning, pedagogical communication, interactive assessment, pedagogical interaction.*

Разбира се, когато става дума за педагогическото общуване, трябва да се уточни, че не може да го има без реално преподаване от учителя и приемане на знания от учениците. Това „общуване“ е целенасочено и е следствие на взаимодействието между обектите и субектите в образователния процес. Тези проблеми са предмет на настоящия анализ, разглеждайки педагогическото взаимодействие на равнище „учител-ученик“, а също така и на равнище „ученик-ученик“. „Това е така, защото общуването се осъществява чрез неговите три страни (комуникативна, интерактивна и перцептивна) от главните субекти на дейностите преподаване и учене, а именно- учителят и ученикът.“ (Проф. д.п.н. Добринка Годорина монографията Годорина, Д. Култура на педагогическото общуване, Благоевград, 2005.)

ТЕОРИИ И МЕТОДИ ЗА КООПЕРАТИВНО УЧЕНЕ

Според определението за кооперативно обучение: това е обучение, при което членовете на групата трябва да работят или действат като една личност, за да постигнат

общии цели, като при това не е важен не толкова приноса на всеки от участниците в групата, а най-вече върху нейното цялостно представяне.

Мотивационната теория разглежда ефекта от кооперативното обучение, като резултат от външни фактори - стимули и награди, които сплотяват групата. Те изместват акцента от познавателната същност на обучението към мотивационната.

Теорията на социалното взаимодействие разглежда кооперативното обучение, като резултат от взаимодействие между учениците, които си помагат водени от общите интереси на групата.

В подкрепа на съвместното учене са и схващанията на Виготски и Пиаже са полезността от взаимовействието по време на процеса на обучение, известна като като теория на развитието.

В тази посока Р. Славин допринася за съвременния аспект на кооперативното учене, с две теории:

А/ Теория на мотивацията;

- Коопериране, където всеки член от групата си поставя индивидуална цел, ориентирана към групата:

индивид – цел - група

- Коопериране, където главната цел е свързана с осуетяването на индивидуалната цел, за постигане на главната групова цел:

група – цел - индивид

- Кооперирано, където всяка индивидуално цел е следствие от общата цел:

цел – група – индивид

Б/ Теорията на когнитивната дейност.

Според изследване от Университетът „Джон Хопкинс“, т. нар. „ученическо кооперативно учене“ се възприема, не като организационна форма на обучение, а като метод на организационна форма на обучение.

В основата на тази концепция стоят три основни фактора:

- Кооперативно възнаграждение;
- Индивидуалната отговорност;
- Равните шансове за успех.

Методите за активно учене, се явяват форма на кооперативното учене и могат да бъдат обобщени в пет групи:

1. Учениците научават нови неща като правят открития.
2. Учениците работят върху задачи, използвайки методи като анализ, синтез и оценка.

3. Практически, в активното учене се съдържа всичко – и упражнения за слушане, които помагат на учениците да усвоят това, което чуват, и кратки писмени задачи, при които учениците реагират на материала, който им чете учителя, и комплексни групови упражнения, при които учениците съотнасят преподадения им материал към „реални“ ситуации и/или проблеми.

4. Активното учене позволява на учениците, заедно с техните учители и съученици, да учат още в клас, а не сами в къщи;

5. Методи и подходи за решаване на проблеми - базирано на проучване на документи и научна литература:

- Колективни методи и подходи;
- Дискусии;
- Ролеви игри, симулации.

МЕТОДИ И ФОРМИ ПОМАГАЩИ ПРИ КООПЕРАТИВНОТО УЧЕНЕ:

Днес още повече се налага осмислянето процеса на преподаване, възприемане и учене, преценка на най-адекватните методите и формите за преподаване и взаимодействие. Използването на Кооперативни учебни групи (КУГ; Cooperative learning groups) е много удачна и подходяща за работа възможност, в която децата обменят, получават, дават и търсят съвместно информация, а с това получават заедно знания и умения. Този метод на работа е адекватен за съвременната информационна и дигитална среда, в която живеят децата, затова използвам кооперативното обучение, като един основен метод и средство за педагогическо общуване, въздействие и взаимодействие в педагогическата си практика.

При кооперативното учене еднакво важни са както крайния резултат, така и качеството на работа вътре в групата. Социалната роля и функция при съвместното учене е водеща, тъй като чрез повишава качеството на общуването и взаимодействието в групата. Това води до по – добра взаимовръзка и следване на общата цел чак до нейната крайна реализация.

За по-лесно управление и ефективна работа на малката група, децата могат да изпълняват различни роли. При избора на роля, се съобразявам с индивидуални възможности, потребности и интереси на децата, . както и със социалните им умения.

Най – често използвам следните роли в екипа:

„Умна глава” – това е т.нар. генератор на идеи. Децата с лидерски позиции в общуването много често избират тази роля. Другите също им я преотстъпват, защото такива деца знаят къде, какво и как трябва да се намери, направи, използва, за да се постигне общия замисъл.

„Свързочник”: Другите не са ни съперници, а помощници. Първо търси помощ от тях, а след това от учителя.

„Измерващ времето”: Следи за скоростта на работа и напомня на групата колко време остава.

„Показващ посоката” – показва стъпките, технологията на изпълнението, обяснява как да се започне, с какво да се продължи и т.н.

„Говорител” – следи развитието на процеса, правилността на действията и докладва за цялостното изпълнение на задачата.

Въвеждането на роли се извършва постепенно, в зависимост от възрастовите и индивидуални особености на децата и тяхната готовност и опит за екипна/групова работа.

Могат да се изведат 5 ползи от съвместното обучение на децата:

1. Всички ученици си сътрудничат, за да постигнат същата цел. Усилията на всяко дете е от полза за другите и всички заедно работят.
2. Насърчава се индивидуалната и групова отговорност, Всички членове на групата трябва да изпълнят задачата си, така че групата да постигне поставената цел освен да насърчава, грижи и помага на другите в техните трудности.
3. Насърчава се равенството и участието. Някои се учат от другите, насърчавайки по този начин да споделят знания, ресурси, помощ, подкрепа
4. Подобряват се социалните умения. Този начин на работа им помага да се научат да изразяват съгласие и разногласия, да зачитат реда, да слушат съучениците си, да искат и предлагат помощ, да работят в екип и т.н.
5. Развива се критично отношение. Заедно с учителя, те трябва да анализират поведението за подобряване, на всеки партньор, който е включен в работата.

Рефлексия, оценка и самооценка

При активното учене особено успешно и ефективно се работи за изграждането на позитивна самооценка. На грешките се гледа като на естествен етап от учебния процес. „Посочването на неуспехи и грешки е премерено, уважително и свързано с възможности и перспективи. Подкрепя се обучение, основано на поощрението. Така учениците развиват чувство за значимост, увереност и удовлетвореност“.

(Класификацията, която предлага Л. Витанов, 2015).

Идеен обмен, дискусия, казус

При този тип техники се отива много по-далеч от обикновените обсъждания и се увеличава значението на задаваните въпроси и от учителя – правилни, добре обмислени и смислени, предимно дивергентни (имат много верни или широка гама от приемливи отговори), и от учениците към учителя и другите ученици в групови дискусии и дебати. Обръща се внимание на поощряващи въпроси, както и на продуктивни въпроси, които са зададени от ученици и са станали начало на дейност – проучване, обсъждане, проект, интервю. Техниките в тази група съдействат и за формирането на важни комуникативни умения и компетентности. Съществен момент е „обсъждане на морални дилеми в различни казуси, подходящи за пред конвенционалния стадий от моралното развитие“. В тази техника особено място имат дискусиите по персонализирано дидактическо послание. При него авторитетни в обществото, училището или местната общност хора по различни начини се включват в обучението – с въпроси, задачи или послания по актуални теми.

Решаване на проблеми

Това е една от основните стратегии и същевременно успешен метод за активно учене. Ориентацията е към представяне на разнообразни проблеми, които стимулират учениците да осъществяват редица дейности по тяхното решаване. Това са не само теми, които учебното съдържание предлага, а и реални житейски проблемни ситуации. Насърчават се и откриването на проблеми, формулирането на множество хипотези, самото решаване на проблеми, оценяването на решенията т.н. Всичко това провокира у учещите самостоятелност и активност през целия процес на работата. Чрез използването на добре и аморфно (недобре) структурирани проблеми се стимулира творческото мислене на малките ученици. Те усвояват и прилагат повече стратегии и техники за решаване на проблеми: проба – грешка, работа в обратен ред, решаване по аналогия, мозъчен шурм, замяна, хиперболизация, методи на внезапните забрани, информационна недостатъчност, метод на абсурда и мн. др.

Работа по проекти, практически дейности

При тази стратегия преподаването и ученето се осъществяват чрез разнообразни дейности, интегрирани около една тема. Темите може да бъдат от учебното съдържание по литература или заимствани от околния свят или всекидневието на малките ученици. Освен по проблеми, които вълнуват човечеството, като опазването на околната среда например, те може да работят и по редица местни проблеми. Учениците участват в индивидуални и групови проучвания, практическа дейност и представяне на резултатите от своята работа по определения проблем. Те са включени в разнообразни, но интегрирани около темата дейности – проучване, събиране и класифициране на информация, на материали, рисуване, оформяне, изчисляване, проектиране, изработване и др.

Работа в екип и експерти

Прилагането на стратегията за работа в екип включва няколко важни дидактически характеристики. Стимулира се работа в малки екипи – от двама до петима ученици. Променят се както членовете на екипа, така и ролите на членовете, като никоя от тези роли не трябва да има формални задачи и характер, а всички да предполагат реално и привлекателно, интересно участие в работата на екипа. Това са тип техники, които включват по-системно участие на родители, доброволци и по-големи ученици в обучението. Към този тип техники спадат основаните върху конструктивистките подходи и методи „кооперативно учене“, „сътрудническо учене“, преподаване от „експерти“ (техника „Пъзел“), „реципрочно учене“. Участниците в екипа не се състезават помежду си. Те имат еднакви права и отговорности и са стимулирани към солидарност и креативност. Затова успешният екип получава една задача, една оценка и една награда.

Игри

Играта е важна дейност и мощен метод за активно учене. В нея учениците си взаимодействат активно, влизат в разнообразни роли, учат, усвояват правила и опит, развиват редица социални и когнитивни умения. Според видовете умения, които се формират в процеса на съвместна дейност, и според организационните специфики на различните варианти игрите са групирани по следния начин: драматизации, игри за развиване на паметта, вниманието и мисленето, симулации и игри за кратка почивка. Учениците формират умения за сътрудничество в съвместните игрови дейности,

влизане в роли, следване на инструкции и правила и „честна“ („февър плей“) игра. Развиват стремеж към постижения, самореализация и успех. Мотивирани са и подобряват своето внимание, мислене и памет, увеличават своята работоспособност при кратка почивка и смяна на дейностите.

Интерактивно оценяване е друга иновативна част от съвместното учене. Засилва се активността и мотивацията на учениците и ученето се превръща в един динамичен процес, базиран на изследване на три нива:

- гледната точка на учителя;
- на ученика;
- постиженията на ученика.

ОПАСНОСТИ, ТРУДНОСТИ И ПРОБЛЕМИ ПРИ КООПЕРАТИВНОТО УЧЕНЕ

Проблемите при традиционното учене са свързани с: индивидуалните когнитивни умения и качества на децата; личностните и характерови особености; различни социални влияния и среда; различен опит и компетентности.

От друга страна традиционната система не приема и не винаги еманципира към своите форми и методи тези, които са по -гъвкави и динамични. Тя се гради на строги правила и ред и консервативни рамки характерни за организацията на класно-урочната система.

Опасностите при кооперативното учене за взаимодействието в нея е, че :се наблюдава явление наречено „разпространяване на отговорността“. Предотвратяването и предпазването може да стане като всеки участник има отговорност към другите. Нужна е членовете да се приучават към самооценка, самоконтрол, отговорност и контрол за своето поведение.

Важна е средата, в която се осъществява кооперативното обучение. Кооперативно структурираната класна стая избягва дискриминационните нагласи и насърчава всички ученици да участват в дейността, като работят заедно, търсейки полезни резултати за себе си и за останалите членове на групата, за да извлекат максимална полза от собственото си обучение и това, което се случва във взаимоотношенията и поемане на отговорност за тяхното обучение.

Изводите за преимуществата на кооперативното учене, пред традиционното са , че се постигат повече положителните резултати, изразени чрез промяна при:

- Общуването и комуникацията, които се повишават,
- Съвместното учене прави обучението по – интересно и ангажиращо за децата;
- Дава се възможност всеки да участва наравно с другите и право на равен старт;
- Получават удоволетвореност от постигнатото;
- Повишават се социалните умения/компетентност за екипна работа.

Новите дидактични техники като съвместно обучение са иновация в традиционните образователна система. Този метод дава се възможност на децата с отлични резултати, да реализиран не само своите знания по предмета, но и да

придобият умения на социално ниво. Кооперативното обучение, основано на малки работни групи, в които се създава позитивна атмосфера в подкрепа на постиженията на всеки участник. Учениците работят по дадена задача и цялата група е активна да се доведе до край, като се грижи за успеха на всеки един. За разлика от традиционните групови методи, в които докато членовете на групата не го завършат успешно./Разликата между традиционното учене и кооперативното учене и характерните елементи на отчитане на резултатите могат да се видят в сравнителна таблица (Приложение, Таблица 1.)

Образованието е много повече от простото натрупване на знания. Традиционното училище приема ученето като индивидуален процес, където всеки ученик трябва да постигне целите си независимо, като повишава индивидуализма и конкурентоспособността и не най-важното е придобиването на знания, оставяйки настрана най-изостаналите ученици. Или ги оставя с по-малко участие. Предимствата на кооперативното учене са, че се повишава общуването и взаимодействието при съвместните дейности и взаимна подкрепа.

Затова помага пряката комуникация изразена чрез непрекъснат контакт и връзка между участниците, а именно:

- Контакт лице в лице;
- Лично приемане на отговорност;
- Позитивна взаимна зависимост;
- Оценяване на груповия процес

Работата в началните класове динамична е комплексна. Като началният учител съм натоварена с важни и отговорни задачи: изграждането на учениците като индивидуални личности, със своите ценности, цели и приоритети; а така също като кооперативен участник на ниво „групово мислене“, поведение и осъзнаване на себе си, като част от цялото. Изграждам у тях важните качества на съвременната личност: толерантност и приемане на индивидуалните различия; умението да уважава различията в цялостното многообразие на групата. Чрез кооперирано учене се подобрява и качествата на общуването, което не винаги е акцент на изследваните събития и явления в педагогическата практика. Затова вниманието ми е насочено към положителното влияние този метод на обучение към повишаване на качеството на педагогическото общуване.

В заключение може да се обобщи, че кооперативното учене е процес ориентиран към детето. Учителят влиза в ролята на помощник, сътрудник, участник в този процес, „учещ се учител“. Дейностите предлагат гъвкавост на заниманията, т.е. те не са ограничени във времето, не се подчиняват на строги методически изисквания, работи се индивидуално и групово, а не фронтално. В хода на дейността се генерират знания, има мулти дисциплинарност, а не диференциране на отделни ядра и учебни предмети. Затова комуникацията е активна и непрекъсната. Повишават се уменията за работа в екип и група и взаимодействието, което влияе положително върху познавателния процес. Мотивацията на участниците, се превръща във вътрешна потребност за участие и изява, преминава в траен и устойчив модел за общуване и поведение. Педагогическото общуване е модел за социално включване на детето в процесите на

групата. Изградените стереотипи влияят на цялостните умения за взаимодействие и комуникация. Колкото по-добри са те и колкото по-рано са изградени, толкова социализацията на детето в живота ще е по-бърза и лесна. Педагогическото общуване чрез методите и средствата на кооперативното учене изгражда у учениците от началните класове трайни умения за добра комуникация в група и екип. Тези умения стават основна, същностна част от мотивацията и ценностната система на личността и затвърждават желанието и за участие и включване в активна и съзнателна дейност устойчиво и в дългосрочен житейски план.

Литература:

- [1] АЛЕКСИЕВА, М., Учителят за малкия ученик, К, „ИРИТА ПРИНТ”, 2007
- [2] БУЗОВ, Е, Ефективното училище, С, 2004 Research for CULT Committee - Digital Skills in the 21st century. European Union, 2018.
- [3] Кръстева, А. (2003). Аспекти на екипното обучение. Алтернативна технологична организация на учебния процес. Фабер, В. Търново, с. 160.
- [4] Кръстева, А., М. Тодорова. (2004). Кооперативното учене – теории и тенденции. В сб.: Военно-научен форум 2004 с международно участие. В.
- [5] Internet, Росио Наваро Psicóloga, Директор на Психолари, Интегрална психология, Кооперативно обучение: обезщетения за деца 2020
- [6] Статия за кооперативното обучение на сайта на „Националният форум за преподаване и учене“ в САЩ.

За контакт с автора:

Снежина Йорданова Владимирова

e-mail: snezhina.vladimirova@abv.bg

ПРИЛОЖЕНИЕ

Интерактивно оценяване - включва един динамичен процес, базиран на изследване на три нива: гледната точка на учителя, на ученика и постиженията на ученика

Таблица 1. Разлики между кооперативно учене и групова работа

Кооперативно учене	Традиционна групова работа
Постигната е позитивна взаимна връзка между членовете на групата.	Всеки е отговорен само за себе си.
Всеки е съветван да носи отговорност както за своето лично научаване, така и за научаването на останалите членове на групата.	Съставът е хомогенен. Харесване – нехаресване Нехаресваните не участват
Съставът на групата е нарочно разнороден.	Липсват подобни дейности!
Постоянно биват провеждани дейности, целящи сплотяване на екипа.	Един член на групата е най-често самопровъзгласил се ръководител на групата.
Отделните членове на групата заемат различни роли и си споделят задачите.	Социалните умения са заложиени (но често биват пропускани)
Социалните умения биват систематично преподавани, упражнявани и съзнателно доразвивани. Социалното учене е самостоятелна учебна сфера	Рядко се дава системна обратна връзка.
Учителят наблюдава постоянно груповата работа, записва наблюденията си, дава обратна връзка за процесите в екипа, и се намесва само при необходимост.	Липсва позитивна взаимна връзка.

Изказвам своята специална благодарност на Департамент КППС, ОБЩИНА-БУРГАС и РУО-БУРГАС, за съдействието и организирането на Научно-практическия семинар.

С него се дава възможност, да се представят и обсъдят различни гледни точки, идеи и педагогически решения по актуални въпроси и проблеми на съвременното образование.